

51107206 : สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ

คำสำคัญ : ศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมวัดมหาธาตุ ราชบุรี

ปติสร เพ็ญสุด : ศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมในเขตพุทธาวาสวัดมหาธาตุวรวิหาร ราชบุรี. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : ผศ.ดร.เชษฐ ติงส์ญชลี. 232 หน้า.

การวิจัยในครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาและสันนิษฐานรูปแบบสถาปัตยกรรมภายในเขตพุทธาวาสของวัดมหาธาตุ ราชบุรี ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 18 จนถึงปัจจุบัน

วัดมหาธาตุวรวิหาร จังหวัดราชบุรีมีการใช้พื้นที่ยาวนานและต่อเนื่อง โดยแทบไม่มีระยะเวลาทิ้งร้างเลย ตั้งแต่สมัยทวารวดี มีการค้นพบศาสนวัตถุจำพวก พระพุทธรูป ธรรมจักร พร้อมฐานและโบราณวัตถุจำนวนมาก แต่ยังไม่มีการสร้างศาสนสถานถาวร ต่อมีการสร้างศาสนสถานที่เป็นถาวรวัตถุขึ้นในสมัยพุทธศตวรรษที่ 18 โดยได้รับอิทธิพลพุทธศาสนamahayan จากเขมร มีลักษณะแผนผังคล้ายกับปราสาทเมืองสิงห์และปราสาทตาสม ในเมืองพระนคร ต่อมา ในสมัยอยุธยา มีการขยายขอบเขตของศาสนสถาน และสร้างพระปรางค์ประธานขึ้นใหม่ทางด้านทิศตะวันตก โดยย้ายศูนย์กลางของศาสนสถานจากปราสาทไปเป็นพระปรางค์ มีใช้ต่อเติมพอกทับปราสาทเดิมอย่างที่เคยเป็นที่เข้าใจกันในอดีต มีอาคารต่างๆเป็นบริวารล้อมรอบพระปรางค์ประธานตามระเบียบแผนผังวัดในสมัยอยุธยาตอนต้น คือวิหารหลวงทางตะวันออก อุโบสถทางตะวันตก และมีระเบียงคดล้อมรอบพระปรางค์ประธานและเจดีย์แปดเหลี่ยมบริวาร หลังจากนั้นจึงมีการสร้างพระปรางค์บริวารบนฐานไพที จำนวน 4 องค์ ซึ่งต่อเติมเพิ่มขึ้นหลังจากพระปรางค์ประธานระยะหนึ่ง ต่อมา ในสมัยรัตนโกสินทร์ พระปรางค์บริวารทางทิศตะวันออกได้พังทลายลง จึงมีการต่อมุงพระปรางค์ประธานออกมาให้ยื่นยาว และทอดลงบนตำแหน่งของพระปรางค์บริวารเดิม มุมของพระปรางค์ประธานจึงมีลักษณะดังที่ปรากฏอยู่ทุกวันนี้ และเมื่อราว 100 ปีก่อน ได้มีการปฏิสังขรณ์พระมหาธาตุ ครั้งใหญ่ ทำให้ปูนปั้นเกือบทั้งหมดถูกปรับเปลี่ยน แต่ยังคงรักษาเค้าโครงสวดลายสมัยพุทธศตวรรษที่ 19 ไว้ได้ ขณะที่วิหารหลวงมีการรบกวนเปลี่ยนแปลงมาก ห้ายวิหารถูกตัดแปลงเป็นวิหารพระนอน และพระพุทธรูปประธานที่เคยมีผนังกันแบ่งห้อง ถูกโยกย้ายมาประดิษฐานไว้ด้วยกัน โดยให้หันพระปฤษฎางค์ชนกันดังที่ปรากฏจนทุกวันนี้

ภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ปีการศึกษา 2555

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์.....

51107206 : MAJOR : ART HISTORY

KEY WORD : ART AND ARCHITECTURE OF WAT MAHADHATU RAJPURI

PATISON BENYASUTA : ART AND ARCHITECTURE IN THE MAIN SECTION OF WAT MAHADHATVARAVIHARN, RATCHABURI. THESIS ADVISOR : ASSIST. PROF. CHEDHA TINGSANCHALI, Ph.D., 232 pp.

- This research is aimed to study on development of art and architecture of Wat Mahadhatu in Rajpuri, the conclusion can be summarized as follow.

Wat Mahadhatu Varaviharn in Rajpuri province is the living monument of Rajpuri. This temple has never actually been completely abandoned since the time of Dvaravati, but no traces of building are remain.

Until the 13th century, the influence of Buddhism in Mahayanist sect distributed from Khmer. The first appearance of religious monument in Mahayanism was erected during this time. The plan of temple can be compared with Prasat Mounghsingh in Kanchanapuri and Tasom in Siemriep.

After fall of Khmer empire in 13th century, it was the period of Ayutthaya, and also was the glory time of Theravada doctrine derived from Srilanka, the great changing of the temple's plan can be seen distantly in this time.

The area of temple was extended by enlarging enclosure wall. The main building was moved from the center to nearly innermost of the plan and changed the main building from "Prasat" in Khmer style to "Prang" in Ayutthaya style.

Four minor Prangs in transept were added in later. In Bangkok period, the eastern minor Prang was collapsed, consequently, the portico of main Prang was lengthen. In the middle of 25th century, the temple has a major renovation, some of ancient stuccos were modified to Bangkok style while the main Vihara has a great renovation too.

Department of Art History

Graduate School, Silpakorn University

Student's signature

Academic Year 2012

Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ใช้เวลาเขียนและเรียบเรียงเป็นเวลาค่อนข้างนานกว่า 3 ปี ผู้
นิพนธ์ใช้เวลาเรียนในระดับปริญญาโทถึง 5 ปี เนื่องจากวัดมหาธาตุ ราชบุรีเป็นวัดที่มีขนาด
ใหญ่ และเพิ่งมีการขุดค้นไปไม่นานนัก และในระหว่างที่ทำการวิจัย การขุดค้นที่ดำเนินไปด้วยก็
ยังไม่ทันเสร็จสมบูรณ์ หลักฐานต่างๆจึงมีจำนวนมากมาย เกือบทุกแง่มุม การศึกษาเรื่องนี้จึง
ขึ้นอยู่กับความเชี่ยวชาญของผู้ศึกษาแต่ละสาขา ว่าสนใจทางด้านใด ซึ่งในที่นี้เน้นการศึกษา
ทางด้านประวัติศาสตร์ศิลปะ โดยเฉพาะงานสถาปัตยกรรมเป็นหลัก สำหรับการสำรวจและเก็บ
ข้อมูลวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ได้รับความช่วยเหลือจากคณาจารย์ เพื่อนๆพี่น้องในคณะโบราณคดี
หลายต่อหลายท่าน ต้องขอขอบพระคุณ ผศ.ดร.เชษฐ ด้งสัญญาลี ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่กรุณา
ดูแลเอาใจใส่ ทำให้การศึกษารั้งนี้สำเร็จไปด้วยดี ขอขอบพระคุณ คุณสุจิตต์ วงษ์เทศ สำหรับ
หนังสือเกี่ยวกับลุ่มแม่น้ำแม่กลอง ทั้งยังให้คำปรึกษาต่างๆเกี่ยวกับวิทยานิพนธ์ รวมทั้ง
ศาสตราจารย์ดร. สันติ เล็กสุขุม รศ.ดร.ศักดิ์ชัย สายสิงห์ ดร.รุ่งโรจน์ ภิรมย์อนุกูล ดร.สายัณห์
แดงกลม อาจารย์ศิริพจน์ เหล่ามานะเจริญ ดร.ประภัสสร ชูวิเชียร และอาจารย์ท่านอื่นๆที่คอย
กระตุ้นเตือน ให้กำลังใจมาโดยตลอด

ขอขอบพระคุณพี่ๆทศนารวากร แสงอร่าม สำหรับหนังสือ “มหาธาตุราชบุรี” ที่
กรุณาส่งมาให้จากอุบลราชธานี ขอขอบพระคุณ พี่พุง วงษ์น้อย และพี่ๆที่สำนักโบราณคดี
จังหวัดราชบุรี และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ราชบุรี สำหรับคำปรึกษา หนังสืออ้างอิงที่กรุณา
ให้หยิบยืมและข้อมูลทุกอย่างจากสำนักโบราณคดี จังหวัดราชบุรี ขอขอบพระคุณ อาจารย์
รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง ที่กรุณาให้คำปรึกษาในกรณีที่เกิดความขัดข้อง และขอบคุณกิตติคุณ
ชัยยะ สำหรับข้อมูลทางโบราณคดีที่อุตสาหะลงมือขุดค้นมาให้ และเพื่อนร่วมรุ่นคณะโบราณคดี
อีกหลายคนสำหรับกำลังใจในการเรียนในระดับปริญญาโท 5 ปีที่ผ่านมา

สุดท้ายและสำคัญที่สุดต้องขอขอบพระคุณคุณพ่อคุณแม่ น้องสาว และ
ครอบครัวที่กรุณาให้โอกาสทางการศึกษา สนับสนุนทุนทรัพย์และกำลังใจเสมอมา หวังว่า
วิทยานิพนธ์เล่มนี้อาจจะเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจศึกษาประวัติความเป็นมาของจังหวัดราชบุรี
และพัฒนาการของวัดมหาธาตุบ้าง แม้ว่าจะยังไม่สมบูรณ์ที่สุดก็ตาม และหวังว่าในอนาคตต่อไป
ข้างหน้า จะมีข้อมูลใหม่เพิ่มเติมมากกว่าที่ปรากฏในวิทยานิพนธ์เล่มนี้